

המוסד לביטוח לאומי

מינהל המחקר והתכנון

**ליווי תעסוקתי
לאסירות משוחררות**

מס' 63

מפעלים מיוחדים

ירושלים, חשון התשנ"ח, נובמבר 1997

המפעלים המיוחדים - הכתובת שלך לרעיונות מקוריים

המוסד לביטוח לאומי, באמצעות הקרן למפעלים מיוחדים, תומך בפיתוח שירותי רווחה חדשניים ונסיוניים. "מפעל מיוחד" הוא פרויקט מקורי העוסק במתן שירותי רווחה קהילתיים. הוא מיועד לציבור מקבלי הגמלאות במוסד לביטוח לאומי (קשישים, נכים, מובטלים, משפחות, ילדים ועוד) ומבוצע על ידי גוף משפטי רשום.

אם יש לך רעיון מקורי הקשור לתחום הרווחה והעבודה הקהילתית, נא לפנות אלינו:

המחלקה למפעלים מיוחדים, המוסד לביטוח לאומי, שדרות ויצמן 13, ירושלים
95437

פרויקט שאושר על ידינו זוכה ל:

- * השתתפות במימון תקופה ראשונית-נסיונית.
- * מעורבות מקצועית בשלבי התכנון וההפעלה.
- * ביצוע מעקב מחקרי ופרסום דו"ח מפורט.

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות

מאת: דבי יוסף

ירושלים, חשון התשנ"ח, נובמבר 1997

ה ק ז מ ה

הפרוייקט של ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות הינו חלק מפרוייקט כולל שהציע מודל לליווי תעסוקתי לאסירים ולאסירות משוחררים.

הפרוייקט אושר בדצמבר 1993 כמפעל מיוחד במסגרת אגף אמהות וילדים והחל את פעילותו באוקטובר 1994.

דו"ח זה הינו המשך לדו"ח קודם¹ - אשר מתאר את הפעלת השירות לאסירים משוחררים - ומתרכז כאמור באסירות משוחררות בלבד.

השירות של "הליווי התעסוקתי לאסירות משוחררות" הוקם על ידי הרשות לשיקום האסיר כמענה לבעייתיות המיוחדת של אוכלוסייה זו בהשתלבותה בתעסוקה. רבות מהאסירות המשוחררות הינן קורבנות אונס, גילוי עריות או אלימות וכן בעלות רקע של שימוש בסמים. רקע קשה זה גרם להן פגיעות נפשיות חמורות, ניתוק מהמסגרות הכלכליות והחברתיות המקובלות ויצירת פער השכלתי שהביא לחסרים בפיתוח הכישורים התעסוקתיים.

שירות הליווי התעסוקתי, המתואר בדו"ח זה, בא לצמצם במידת האפשר את השפעת עברן של האסירות המשוחררות על תהליך שיקומן התעסוקתי.

21 אסירות מתוך 31 שהופנו לתוכנית שובצו במסגרת תעסוקתית במהלך הפרוייקט וכמחצית מתוכן התמידו בה כשנה וחצי לפחות (עד מועד השלמת המעקב המחקרי). ממצא זה מצביע על הסיכויים להביא למפנה משמעותי בחיי האסירות המשוחררות באמצעות המודל שפותח בתוכנית.

מורכבות הפרוייקט תבעה מהצוות שהפעיל אותו הן אמונה רבה בנחיצותו והן השקעה מתמדת, כדי להביאו לידי סיום, חרף הקשיים והמכשולים. ברצוני להודות למר א. הופמן, מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר, ולצוות הרשות, שבזכותם הופעל הפרוייקט. תודה מיוחדת נתונה למעסיקים שהיו מוכנים להעסיק אסירות משוחררות ולשתף פעולה עם מפעילי הפרוייקט בלא תמורה. אנו מחזקים את ידי האסירות המשוחררות שהחליטו לצאת ממעגל הסמים והפשע ולהשתלב בעולם התעסוקה הנורמטיבי עם כל הקשיים הכרוכים בתהליך זה

---

¹ לתאור מפורט של הפרוייקט ורקע ספרותי, ראה מפעל מיוחד מס. 58 של המוסד לביטוח לאומי.

ברצוני להודות לצוות ההיגוי אשר ליווה את הפרוייקט בתקופה הנסיונית:

מר א. הופמן	- מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר
מר ג. פיש	- מנהל שירות התעסוקה, איזור תל אביב
גבי ד. יצחקי	- יועצת תעסוקה, שירות התעסוקה, תל אביב
גבי צ. נחשון	- יועצת מחוזית של הרשות לשיקום האסיר
גבי ע. גור	- מנהלת ההוסטל לאסירות משוחררות
גבי ר. כרמון	- רכזת תעסוקתית של הפרוייקט - בחלקו הראשון
גבי מ. לטה	- רכזת תעסוקתית של הפרוייקט - בחלקו השני
גבי ט. ליף	- מרכזת מפעלים מיוחדים, המוסד לביטוח לאומי
גבי ד. יוסף	- חוקרת מלווה, המוסד לביטוח לאומי
גבי ע. בילר	- פסיכולוגית תעסוקתית מטעם הרשות

תודה לעובדות מינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי: לגבי דבי יוסף, שבצעה את הליווי המחקרי בהדרכתה של מנהלת המחלקה גבי שרית בייץ-מוראי, לגבי טניה ליף על תרומתה לביצוע הפרוייקט על פי התוכנית. כמו כן, תודה מיוחדת לרפאלה כהן שסייעה בעיבודים הסטטיסטיים ולאורלי אבוטבול על תרומתה להדפסת דו"ח זה ולעיצובו.

אנו מקווים שהדו"ח יתרום להגברת המודעות לנושא שיקום האסירה המשוחררת בקרב הגורמים המטפלים בקהילה ויופנו יותר מאמצים ואמצעים להשיבן למסגרת החיים הנורמטיבית.

שלמה כהן
סמנכ"ל מחקר ותכנון

תקציר

השירות של "ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים" הוקם על ידי הרשות לשיקום האסיר בעקבות ממצאים שהצביעו על קשר סיבתי בין אבטלה ובין חזרה לפשע. השירות גובש כפרוייקט חדשני שמתמקד בליווי תעסוקתי לאסיר/ה לאחר שחרור/רה באמצעות אנשי מקצוע ומתנדבים.

למרות שהפרוייקט תוכנן הן עבור אסירים משוחררים והן עבור אסירות משוחררות הפעלתו עבור האסירות המשוחררות נדחתה בעשרה חודשים, ופעל כמפעל מיוחד מאוקטובר 1994 עד מרס 1996.

בתקופה הנסיונית טופלו 31 אסירות משוחררות, שענו על הקריטריונים שנקבעו בתוכנית. רובן בשנות השלושים לחייהן, גרושות ואימהות לילד אחד או שניים. לכולן מלבד אחת רקע של שימוש בסמים ומאסרים בגין עבירות רכוש, סמים ואלימות ועברן התעסוקתי דל ביותר.

21 מבין האסירות המשוחררות שובצו בתעסוקה במשרות שתאמו את דרישותיהן. הן הועסקו בעבודות בלתי מקצועיות אצל "מעסיקים ידידים" - מעסיקים שידעו על עברן והיו מוכנים לתרום להשתלבותן בעולם התעסוקתי ולשתף פעולה עם מפעילי הפרוייקט. שאר האסירות המשוחררות נשרו עוד בטרם שובצו בתעסוקה, רובן עקב חזרתן לשימוש בסם.

כשליש מבין המשתתפות בפרוייקט היו במסגרת תעסוקתית כלשהי עד תום התקופה הנסיונית. שש מביניהן הועסקו אצל מעסיק אחד במשך כשנה בממוצע וארבע הועסקו אצל מספר מעסיקים במשך כחצי שנה בממוצע. בתום התקופה הנסיונית הועסקו 11 אסירות משוחררות אחת היתה בחכשרה ואחת המתינה לשיבוץ תעסוקתי.

העסקת האסירות המשוחררות, שהגיעו לפרוייקט למודות אכזבות ותסכול מהחברה הנורמטיבית בכלל ומגורמי הטיפול בפרט, מלמדת כי ניתן להתגבר על חרדות ולהשתלב במסגרת הרוטינית וחסרת הריגושים של העבודה. כל זאת, על ידי לקיחת אחריות על חייהן וקבלת ההחלטה שלא לתת לעברן הקשה לנחל להן את עתידן.

תוכן העניינים

1	תיאור התוכנית והמערך המחקרי
3	הממצאים
3	הקמת מערכת השירות ואוכלוסיית המחקר
3	גיוס האסירות המשוחררות
5	הקמת קבוצת תמיכה
5	בניית מאגר "מעסיקים יידיים"
6	בניית שירות מתנדבות
8	אבחון, קליטה והשמה בתעסוקה
12	הליווי התעסוקתי
12	למעסיק הידיד
13	לאסירה המשוחררת
18	התמדה בתעסוקה
21	סיכום
24	המלצות

נספח: כלי מחקר

תיאור התוכנית והמערך המחקרי

הפרוייקט - ליווי תעסוקתי לאסירות משוחררות - הינו פיתוח שירות עבור האסירות המשוחררות לקראת שילובן בתעסוקה בחודשי החעסוקה הראשונים. הליווי התעסוקתי נעשה באמצעות הרכזת התעסוקתית, המתנדבת שהוצמדה לכל אסירה משוחררת מועסקת וקבוצת התמיכה שהונחתה על ידי פסיכולוגית תעסוקתית. שלושת החוליות: הרכזת, המתנדבת וקבוצת התמיכה היוו יחד שרשרת תמיכתית עבור האסירה המשוחררת לצורך הבטחת התמדתה בתעסוקה.

מטרות הפרוייקט הן:

1. מציאת תעסוקה הולמת לאסירות משוחררות;
2. סיוע ברכישת הרגלי עבודה ובהתמדה בעבודה;
3. סיוע בפתרון בעיות הצפויות לעלות במהלך העבודה;
4. רכישת ידע, נסיון והתפתחות אישית בתעסוקה.

הפרוייקט מיועד לאסירות משוחררות בעלות מוטיבציה לשנות חייהן, עד שנתיים מיום שחרורן, נקיות מסמים ובעלות מקום מגורים קבוע באיזור תל אביב.

התוכנית, כפי שהוצעה על ידי הרשות לשיקום האסיר, כללה מספר המרכיבים.

1. הקמת צוות מיוחד:

רכזת תעסוקה, שתפקידה: - גיוס אסירות משוחררות מתאימות;

- איתור "מעסיקים ידידים";

- ליווי תעסוקתי באמצעות קשר שוטף עם האסירה המשוחררת

המועסקת ועם מעסיקה ("המעסיק הידיד");

- עידוד שני הצדדים ותמיכה בהם כדי להבטיח את

השתלבות האסירה המשוחררת במקום העבודה ביתר קלות.

מתנדבות, שתפקידן:

- סיוע לרכזת התעסוקה באיתור "מעסיקים ידידים";

- סיוע לרכזת בליווי התעסוקתי של האסירה המשוחררת

המועסקת.

הליווי כולל מפגשים עם האסירה משוחררת ועם מעסיקה במקום העבודה ומתן תמיכה וסייע במקרה שמתעוררים קשיים במסגרת העבודה.

פסיכולוגית תעסוקתית, שתפקידה:

- להקים קבוצת תמיכה לאסירות משוחררות המועסקות מסגרת הפרוייקט.

2. הקמת מאגר "מעסיקים יידיים" - גיוס "מעסיקים יידיים" ויצירת מאגר מקומות עבודה לצורך השמת אסירות משוחררות.

3. גיוס 20 - 40 אסירות משוחררות מתאימות במשך חצי השנה הראשונה מיום החלת הפרוייקט;

4. יצירת קשר עם יועצת תעסוקה - מטעם שירות התעסוקה בתל אביב - שתפקידה לטפל באוכלוסיית הפרוייקט;

5. מציאת תעסוקה לאסירה המשוחררת בתקופה של חודש מאז הצטרפותה לפרוייקט;

6. הקמת קבוצת תמיכה בהנחיית פסיכולוגית תעסוקתית שתמקד בהתמודדות עם בעיות העולות אצל המשתתפות במסגרת התעסוקתית.

חדשנותו של הפרוייקט הינה במודל "הליווי התעסוקתי" שהוא מציע, ואינו מסתפק רק במציאת עבודה מתאימה עבור האסירה המשוחררת.

הליווי המחקרי עוקב אחר יישום מטרות הפרוייקט בהתאם לתוכנית המקורית, בהתייחס לתכנים הבאים:

- תיאור תהליך בניית השירות והפעלתו;

- תיאור אוכלוסיית הפרוייקט;

- בדיקת התאמת סוגי ההעסקה המוצעים לאוכלוסיית האסירות המשוחררות;

- תיאור הליווי התעסוקתי והשפעתו על התמדת האסירה המשוחררת בתעסוקה;

- בדיקת הקשר בין רקע אישי, תעסוקתי ופילי ובין התמדה בתעסוקה.

אוכלוסיית המחקר כללה את כל האסירות המשוחררות שהשתתפו בפרוייקט, המתנדבות וה"מעסיקים היידיים".

כלי המחקר כללו שאלונים לאסירות המשוחררות, ל"מעסיקים היידיים" ולמתנדבות שהשתתפו ודוחות פעילות של רכז התעסוקה, המתנדבים והפסיכולוג התעסוקתי (ראה נספחים).

ה מ מ צ א י ס

הקמת מערכת השירות ואוכלוסיית המחקר

למרות שהשירות היה מוכר לגורמים הטיפוליים בקהילה בעקבות הפעלתו עבור האסירים המשוחררים היה צורך בפעולות הסברה ופרסום לשירות זה עבור האסירות המשוחררות.

גיוס האסירות המשוחררות

שלב הגיוס תוכנן לששת חודשי ההפעלה הראשונים - עד סוף מרס 1995. עקב קשיים בגיוס האסירות המשוחררות אושרה הארכת תקופת הגיוס בשישה חודשים נוספים - עד סוף ספטמבר 1995.

במסגרת פעולות הגיוס נוצר קשר עם כל הגורמים הבאים במגע עם האסירות המשוחררות, כמו מרכזי גמילה מסמים ושירות המבחן למבוגרים, כדי לאתר בין מקבלי השירותים את האסירות המשוחררות המתאימות לפרוייקט ולהפנותן לרכזת התעסוקה.

למרות המאמצים הרבים לגייס אסירות משוחררות מהקהילה, מספרן בסופו של דבר היה קטן יחסית; רק שש אסירות גויסו מתוך הקהילה (היו משוחררות מהכלא למעלה מחמישה חודשים), בעוד שכל השאר (25) גויסו מיד עם שחרורן. יש לציין שהיה קושי באיתורן. הכתובות המצויות אצל גורמי הטיפול השונים בדרך כלל לא היו מעודכנות וגם במקרים שאותרה אסירה משוחררת היא "נעלמה" לרכזת התעסוקתית לאחר פגישה או שתיים.

לאור האמור לעיל הוחלט למקד את המאמצים סביב גיוס אסירות העומדות לקראת שחרור, המרוכזות בכלא אחד, ולכן המידע הנדרש לגביהן מרוכז ונגיש. הרשות הקימה סדנאות תעסוקה בכלא עבור אסירות המתאימות לפרוייקט. באמצעות הסדנאות נוצר קשר שוטף עם אסירות עד למועד שחרורן וכן מודעות והבנה לצרכיהן השונים. רכזת התעסוקה יחד עם נציגת שירות התעסוקה ראינו בכלא את האסירות המתאימות לפרוייקט ולמדו מהן את ציפיותיהן בנוגע לסוג העבודה המבוקשת על ידן ואת כישוריהן התעסוקתיים. מידע זה היה חשוב כדי להכין מאגר תעסוקה מתאים לאסירות לצורך שיבוצן מיד עם שחרורן מהכלא.

האסירות המשוחררות - במשך התקופה הנסיונית השתתפו 31 אסירות משוחררות, כאשר רובן הצטרפו לפרוייקט בחודש הראשון לשחרורן מהכלא, שתיים - בחודש השני ושש - לאחר חמישה

חודשים מיום השחרור מהכלא. להלן לוח המציג את פרופיל האסירות המשוחררות עם הצטרפותן לפרוייקט.

לוח א' - פרופיל האסירה המשוחררת, לפי תכונה

השיעור*	הקטגוריה	התכונה
66%	35-25	גיל
59%	גרושות	מצב משפחתי
62%	2-1	מספר ילדים
50%	תיכונית חלקית	השכלה
25%	תיכונית	
84%	ללא תעודה	תעודה מקצועית
59%	ללא עבר תעסוקתי	עבר תעסוקתי
81%	2-1	מספר מאסרים
84%	סמים, רכוש ו אלימות	סוג העבירות
96%	שימוש בסמים קשים	שימוש בסמים
50%	עד שלושה חודשים	זמן גמילה
65%	חודש	הזמן מאז השחרור

* השיעור מתוך כלל האסירות המשוחררות שהשתתפו בפרוייקט.

האסירות המשוחררות נמצאות ברובן בשנות העשרים והשלושים לחייהן, והן גרושות ואימהות לילד אחד או שניים. רובן לא סיימו בית ספר תיכון והן ללא תעודת מקצוע וללא נסיון תעסוקתי כלשהו.

כולן מלבד אחת השתמשו בסמים וישבו בכלא בגין עבירות סמים, רכוש ו אלימות. כמחציתן היו נקיות מסמים פחות משלושה חודשים בעת הצטרפותן לפרוייקט והשאר - למעלה משלושה חודשים.

פחות ממחצית האסירות המשוחררות הצטרפו לפרוייקט בחצי השנה הראשונה להפעלתו - הזמן שתוכנן לגיוסן. לכן, אושרה בקשת מפעילי הפרוייקט להאריך את תקופת גיוס האסירות המשוחררות בשישה חודשים נוספים - עד ספטמבר 1995 - ואת התקופה הנסיונית עד סוף פברואר 1996.

פסיכולוגית תעסוקתית - גויסה במאי 1995 והחלה במועד זה את הפעלת קבוצת התמיכה לאסירות משוחררות מועסקות.

הקמת קבוצת תמיכה

במשך התקופה הנסיונית הוקמה קבוצת תמיכה עבור האסירות המשוחררות המועסקות. קבוצה זו הונחתה על ידי פסיכולוגית תעסוקתית ועסקה בכל מה שקשור להתמודדות המשתתפות עם המסגרת התעסוקתית.

בניית מאגר "מעסיקים ידידים"

המטרה בתוכנית היתה להכין מאגר "מעסיקים ידידים" אשר מוכנים להעסיק אסירות משוחררות בהתאם ללוח הזמנים שלהן. המעסיקים במאגר אמורים היו להציע עבודות שמתאימות לכישורי האסירות המשוחררות ושאינן מהוות סיכון לחזרה לפשע - כלומר, עבודות המרוחקות מסמים, תרופות, כסף וחפצי ערך. כמו כן, הובהר שההעסקה צריכה להיות בשעות היום, כדי לאפשר לאסירות המשוחררות להשתתף בקבוצת התמיכה ובפעילויות אחרות במסגרת הפרוייקט.

הפעולות שנעשו לצורך הכנת מאגר מעסיקים כללו, בין היתר, סיורים משותפים של נציגות שירות התעסוקה והרשות לשיקום האסיר ופניה בכתב למעסיקים פוטנציאליים.

היה קושי בהקמת מאגר זה. המעסיקים מצידם לא היו מוכנים להמתין עד לשחרורן של האסירות ורכזת התעסוקה מצידה לא יכלה להבטיח את התייצבותן במקום העבודה המוצעת מיד עם שחרורן מהכלא.

לכן, נעשה במקביל, ניסיון לבנות מאגר מעסיקים של "עבודות מזדמנות" כדי להעסיק את האסירות המשוחררות עד למציאת עבודה מתאימה עבורן. ניסיון זה לא עלה יפה.

עקב הפרופיל התעסוקתי הנמוך של האסירות המשוחררות, המוסד לביטוח לאומי אישר את מרכז השיקום של שירות התעסוקה כחלק מתהליך הכשרתן לקראת תעסוקה. זאת למרות שאין זה קורס הכשרה מקצועית כפי שאושר בתוכנית המקורית.

בתקופה הניסיונית גוייסו 39 מעסיקים שהיו מוכנים להעסיק אסירות משוחררות ולהיות שותפים לפרוייקט - "מעסיקים ידידים". למעלה ממחציתם היו בעלי מפעלים וחברות פרטיות, שמונה (20%) - בעלי חנויות ומסעדות ושמונה (20%) מנהלי מוסדות כגון: חברת "בזק", האוניברסיטה, משרד התעשייה ועוד.

המשרות שהוצעו על ידי המעסיקים היו בעיקר (68%) בלתי מקצועיות וכללו עבודות מטבח, ניקיון וייצור. חלק מהמשרות (20%) היו בתחום המכירות והשיווק והשאר היו עבודות פקידות ואלקטרוניקה. כל המשרות מלבד שתיים לא הצריכו הכשרה כלשהי. כל המעסיקים מלבד שניים הציעו משרה מלאה אחת בשלב הראשון תוך גילוי נכונות להעסיק יותר מאסירה משוחררת אחת אם הראשונה תוכיח את עצמה.

המעסיקים ברובם (84%) גוייסו על ידי רכזת התעסוקה ונציגת שירות התעסוקה. שישה מעסיקים (15%) התוודעו לפרוייקט דרך אסירים משוחררים.

כמחצית מהמעסיקים ציינו שאינם חוששים להעסיק אסירה משוחררת ואילו השאר חששו בעיקר מחזרתה לפשע שתבטא אולי בגנבות ממקום העבודה, בהתנהגות אלימה ו/או בחזרה לסמים. שישה מעסיקים (15%) חששו מחוסר התמדה בעבודה מצד האסירות המשוחררות.

הסיבה העיקרית שהניעה את המעסיקים להצטרף לפרוייקט היתה האמונה כי אסירה משוחררת אינה שונה מעובד אחר ושיש מקום לתת לה סיכוי להשתקם. רק שישה מעסיקים ציינו שהרכזת התעסוקתית שיכנעה אותם להצטרף לפרוייקט.

כשנשאלו המעסיקים על המידע שבו היו מעוניינים לפני העסקת האסירה המשוחררת, כמחציתם טענו שאינם מעוניינים במידע כלשהו וחלק היו מעוניינים לקבל מידע הקשור לעברן הפלילי ולשימוש בסמים.

רק תשעה מעסיקים (24%) צפו קשיים בהעסקת אסירה משוחררת. הם חששו בעיקר מחוסר התמדה מצידה, מקשרים בלתי תקינים עם עובדים אחרים ומפני חזרתה לפשע. לדעתם ניתן להתגבר על הקשיים הצפויים על ידי ליווי צמוד של הרשות את האסירה המועסקת בתקופת העסקתה הראשונה.

כמעט מחצית מהמעסיקים (41%) ביקשו מהרשות הדרכה וקשר בתקופת העסקתם את האסירה המשוחררת. רובם היו מעוניינים בקשר טלפוני עם הרכזת התעסוקתית ולא קשר של ביקורים במקום העבודה.

בניית שירות מתנדבות

הפעולות לשם גיוס מתנדבות לליווי האסירות המשוחררות כלל פרסום בעיתונות היומית ופניה לארגונים שונים. בשלב הראשון פנו תשע מתנדבות מארגון "האישה הלאומית". הן סיימו

הכשרתן בינואר 1995 - כשלושה חודשים מתחילת הפרוייקט. את המחזור השני של הכשרת מתנדבות, שהתקיים בנובמבר 1995, סיימו שש מתנדבות מתוך תשע, שפנו להתנדבות דרך פרסום בעיתון.

בתקופה הנסיונית גוייסו והוכשרו 19 מתנדבות לקראת תפקידן בפרוייקט.

רוב המתנדבות (65%) בעלות השכלה על תיכונית, נשואות (68%) ומועסקות במקצועות שונים, כגון: מזכירות, הוראה, רכזי פרוייקטים ועוד. רק שתיים מביניהן נמצאות בפנסיה ואינן עובדות.

לכולן, חוץ מאחת, נסיון התנדבותי כלשהו אם עם נוער במצוקה, עם עולים חדשים, או עם קשישים נזקקים או התנדבות בקהילה בכלל.

החששות שהביעו המתנדבות היו בעיקר מחשיפה לבעיות שאינן מוכרות להן, ומהצורך לתפקד במצבים שאינם מוכרים להן. כמו כן הן הביעו את החשש שמא לא ייווצר קשר עם האסירה המשוחררת או שתיווצר דווקא תלות של האסירה המשוחררת בהן.

המתנדבות ראו את תפקידן בעיקר במתן תמיכה נפשית וחברתית לאסירות המשוחררות וכשליש מהן (31%) ראו את עצמן עושות כל מה שצריך במסגרת הפרוייקט.

הסיבות שבשלן הן הצטרפו לפרוייקט היו כדי לתרום לאחר, לתרום לחברה ולהרגיש סיפוק. כמחצית מהמתנדבות (57%) טענו שיש להן את הכישורים המתאימים לתפקיד התמיכה באסירות משוחררות.

כל המתנדבות שגוייסו במחזור ההדרכה השני התחייבו לפחות לשנת התנדבות אחת, בעוד שרק שלוש מהמתנדבות שגוייסו בתחילת הפרוייקט התחייבו לשנת התנדבות.

המתנדבות ציפו להדרכה, הכוונה ויעוץ מצד הצוות המפעיל לפני כניסתן לתפקידן ובמשך ההתנדבות.

אבחון, קליטה והשמה בתעסוקה

במהלך התקופה הנסיונית השתתפו 31 אסירות משוחררות בתהליך השמה.

כל אסירה משוחררת רואינה על ידי רכזת התעסוקה ונציגת שירות התעסוקה. חלקן רואינה לאחר שחרורן וחלקן - בכלא, לקראת שחרורן. בראיון זה נבדק בין היתר עברן התעסוקתי, כישוריהן והעדפותיהן השונות בעולם התעסוקה. כל המרואיינות הביעו את נכונותן להצטרף לפרוייקט.

מספר אסירות ציינו שהן מוכנות לעבוד בכל עבודה מלבד ניקיון. כמחציתן (45%) העדיפו לעבוד בכל עבודה שאינה מקצועית, 12 מהן (38%) בעבודה מסויימת כגון: פקידות, שיווק ומכירות, והשאר לא ציינו את העדפתן.

שמונה אסירות משוחררות (25%) האמינו שיש להן סיכויים טובים להשיג את העבודה המועדפת על ידן ו-14 (48%) האמינו שיש להן סיכויים מסויימים.

הקשיים שהן צפוי כמועסקות היו בעיקר בקבלת מרות וביכולת התמדתן במקום העבודה. כשליש מהן לא צפו קשיים במסגרת העסקתן.

התמיכה שהאסירות המשוחררות ציפוי לה במסגרת הפרוייקט כללה בעיקר מציאת עבודה מתאימה ותמיכה באמצעות ליווי תעסוקתי ושיחות טיפוליות.

העבר התעסוקתי של האסירות המשוחררות היה דל מאוד. רובן (68%) הועסקו במשך תקופות קצרות בעבודה אחת עד שלוש עבודות לפני הצטרפותן לפרוייקט והשאר היו ללא עבר תעסוקתי כלל.

העבודות בהן הועסקו כללו בדרך כלל עבודות בלתי מקצועיות כגון: עוזרות לגננת, כח עזר ועוד. שלוש מהן הועסקו כסוכנות מכירות ואחת - בליטוש יהלומים.

רק שלוש מהאסירות המשוחררות שהועסקו בעבר דיווחו על סיבת התפטרותן: שתיים מהן התפטרו ואצל אחת, הופסקה העבודה עקב מאסרה.

רוב האסירות המשוחררות אובחנו על ידי רכזת התעסוקה כבעלות יכולת גבוהה (55%) עד גבוהה מאוד (23%) להסתגל למסגרת תעסוקתית. שבע מהן (22%) אובחנו כבעלות יכולת

מספקת להסתגל לתעסוקה. רק ארבע אסירות משוחררות אובחנו כזקוקות להכשרה מקצועית כדי להשתלב בתעסוקה.

לרוב לא צוינו סוגי העבודות המתאימות לכל אחת מהאסירות המשוחררות שהשתתפו בפרוייקט.

מספר האסירות המשוחררות שטופלו במסגרת הפרוייקט הלך וגדל לאורך תקופת הגיוס - עד ספטמבר 1996, כאשר טופלו 18 אסירות משוחררות. במחצית הראשונה של שנת הגיוס טופלו שש אסירות משוחררות בממוצע ובמחצית השנייה הגיע מספרן ל-16 בממוצע. בתקופת הליווי התעסוקתי מספר האסירות המשוחררות שהיו בטיפול ומעקב נע בין 11 ל-13 בארבע מתוך חמשת חודשי המעקב.

בתקופת הליווי התעסוקתי, כמו בתקופת הגיוס, נעשה מאמץ רב מצד הרכזת התעסוקתית להיות בקשר עם האסירות המשוחררות שנשרו מהפרוייקט. כל זאת, כדי להחזירן לפרוייקט לאחר שתמלאנה אחר הקריטריונים הקובעים השתתפות בפרוייקט כמו נקיון מסמיים. ואכן, חמש אסירות משוחררות חזרו לפרוייקט לאחר שנשרו ממנו עקב אי עמידה בקריטריונים.

התקופה הממוצעת שבה טופלו האסירות המשוחררות במסגרת הפרוייקט היתה שישה חודשים. כמחציתן שהו תקופה מסויימת בהוסטל לאסירות משוחררות, המופעל על ידי הרשות לשיקום האסיר. הטיפול והמעקב אחר אלו ששהו בהוסטל היו יותר אינטנסיביים מאשר אחר האחרות מאחר שהן היו נגישות יותר לטיפול והיה קשר שוטף בין הרכזת התעסוקתית ובין מפעילות ההוסטל.

שירות התעסוקה בתל אביב היה שותף פעיל במשך כל תהליך הפעלת הפרוייקט. השירות הקצה עובדת בתפקיד של ראש צוות ההשמה ויעוץ, שהצטרפה לרכזת התעסוקתית ולעובדת הסוציאלית של הרשות לשיקום האסיר לראיון האסירות העומדות לפני שחרור מהכלא. הוכן פרופיל של האסירה שכלל את כשוריה וציפיותיה ממקום העבודה. רכזת התעסוקה יחד עם יועצת שירות התעסוקה חיפשו מקומות עבודה בהתאם לפרופיל זה.

האסירות המשוחררות שלא שובצו בתעסוקה - עשר אסירות משוחררות (32%) שטופלו במרכז לא שובצו במעגל התעסוקה ונשרו מהפרוייקט במשך הפעלתו הנסיונית. מחציתן נשרו כבר בחודש הראשון של טיפולן במרכז וכמחצית - בחודש השני. אחת מהאסירות המשוחררות טופלה במרכז במשך כארבעה חודשים. היא שהתה בהוסטל בחודש הראשון והטיפול בה נמשך גם לאחר עזיבתה את ההוסטל עד חזרתה לסם.

שש מבין עשר אסירות משוחררות אלו חזרו לשימוש בסם, שלוש ניתקו קשר עם המרכז (קרוב לוודאי שחזרו לסם) ואחת טופלה במרכז במשך כחודשיים עד שוועדה רפואית קבעה כי אינה כשירה לעבודה בתקופת הפרוייקט.

במשך השנה הניסיונית עלה מספר המשרות הפנויות שהיו במאגר המעסיקים הידידים על מספר האסירות המשוחררות שהמתינו להשמה (לוח ב'). כמו כן, המשרות שבמאגר תאמו את דרישותיהן של האסירות המשוחררות שהמתינו להשמה.

לוח ב' - מספר הממתינות להשמה והמשרות הפנויות, לפי חודש

מספר המשרות הפנויות	מספר הממתינות להשמה	החודש
2	0	10.94
3	0	11.94
4	1	12.94
9	3	1.95
10	3	2.95
11	5	3.95
13	5	4.95
18	6	5.95
15	5	6.95
16	3	7.95
21	6	8.95
19	5	9.95
20	4	10.95
25	0	11.95
27	0	12.95
29	0	1.96
31	1	2.96

למרות שמספר המעסיקים במאגר עלה על מספר הממתינות להשמה, לא תמיד היו המשרות המוצעות לרצונן של האסירות המשוחררות הממתינות. ברוב המקרים הממתינות לא רצו את המשרות שהוצעו להן למרות שאלה תאמו לבקשתן עם גיוסן לפרוייקט.

האסירות המשוחררות ששובצו לתעסוקה - כאמור, 21 אסירות משוחררות שטופלו בפרוייקט (68%) שובצו בתעסוקה במשך ההפעלה הניסיונית. רובן (71%) הועסקו כבר בחודש הראשון

להצטרפותן לפרוייקט, וארבע (19%) - בחודש השני. שתיים מביניהן היו בהמתנה לקראת יישום תעסוקתי למעלה מארבעה חודשים; האחת המתינה להכשרה והשניה המתינה לעבודה מתאימה.

שלוש אסירות משוחררות התקבלו למרכז לשיקום תעסוקתי. שתיים מביניהן עזבו את מרכז השיקום והפרוייקט עקב חזרתן לשימוש בסם ואחת שהתה במרכז עד תום ההפעלה הנסיונית.

האסירות המשוחררות שובצו במקומות עבודה שתאמו את אלו שהתבקשו על ידן עם הצטרפותן לפרוייקט: כמחציתן (44%) הועסקו אצל מעסיק אחד, חמש (28%) אצל שני מעסיקים וחמש (28%) הועסקו אצל שלושה עד ארבעה מעסיקים במשך הפרוייקט. רוב האסירות המשוחררות (71%) הועסקו למעלה משלושה חודשים. שבע מביניהן (33%) הועסקו למעלה מחצי שנה.

המדיניות היתה שכל מעסיק ידיד יעסיק רק אסירה משוחררת אחת, למרות שמספר המעסיקים היו מוכנים להעסיק יותר. הנסיון לימד שכדאי לאפשר לכל אסירה משוחררת את מקום העבודה "שלה" שבו היא תוכל להשתלב בלי להרגיש שהיא נמצאת בתחרות.

העבודות בהן הועסקו האסירות המשוחררות כללו בעיקר עבודות מטבח, ניקיון ואחזקה (לוח ג').

לוח ג' - מספר המשרות בהן הועסקו האסירות המשוחררות, לפי סוג המשרה

סך המשרות הכל	מטבח ומלצרות	ניקיון ואחזקה	שיווק ומכירות	עבודות יצור	פקידות	שליחויות	קורס
39	10	12	6	6	2	1	2

רק שש אסירות משוחררות (28%) הועסקו במקום עבודה אחד עד תום הפרוייקט והן היוו כמחצית מהאסירות המשוחררות שהועסקו עד תום הפרוייקט (לוח ד').

לוח ד' - מספר האסירות המשוחררות, לפי מספר המעסיקים אצלם הועסקו

מספר מעסיקים	סך הכל	אחד	שניים	שלושה	ארבעה
מספר המועסקות	21	9	7	2	3

שיבוץ האסירות המשוחררות בתעסוקה לא התבצע כפעולה חד - פעמית, אלא ברוב המקרים היה צורך להתאים להן עבודה אחרת נוספת עקב חוסר התמדתן במקום העבודה הקודם.

האסירות המשוחררות שהועסקו אצל יותר ממעסיק אחד בדרך כלל התפטרו ממקומות עבודתן, כיוון שהעבודה "לא התאימה להן" או כיוון שהיתה "קשה להן". רק שלוש מביניהן פוטרו.

בתום הפרוייקט (לאחר 17 חודשים) היו בטיפול 13 אסירות משוחררות מתוך 31 שחיו בטיפול במסגרתו. אחת עשרה מהן הועסקו, אחת היתה בהכשרה ואחת המתינה לשיבוץ בתעסוקה.

נבדקה השאלה האם יש הבדל בין קבוצת האסירות המשוחררות שהועסקו במסגרת הפרוייקט ובין קבוצת האסירות המשוחררות שנשרו לפני ששובצו בתעסוקה בכל הנוגע לנתונים האישיים, לעבר התעסוקתי ולעבר הפלילי, ולא נמצא הבדל בין שתי הקבוצות. הדבר נכון גם בנוגע לציפיות האסירות המשוחררות מהמסגרת התעסוקתית והסיכויים לקבלת העבודה המבוקשת. רוב האסירות המשוחררות העדיפו לעבוד במשרה מלאה, בעבודה מעניינת ובשעות גמישות ושתהיה להן עצמאות בעבודה. כמו כן, רובן האמינו שיש להן סיכויים מסויימים להשתבץ למקום עבודה במבוקש.

כמחצית מהאסירות המשוחררות שהועסקו שהו תקופה מסויימת בהוסטל והדבר נכון גם לגבי קבוצת האסירות המשוחררות שלא הועסקו במסגרת הפרוייקט. כלומר, לא נמצא הבדל באחוז המועסקות בין קבוצת האסירות המשוחררות ששהתה בהוסטל בתקופה מסויימת ובין קבוצת האסירות שלא שהתה בהוסטל במשך כל הפרוייקט.

הליווי התעסוקתי

הליווי התעסוקתי בא להעניק תמיכה לשתי החוליות: לאסירה המשוחררת המועסקת ולמעסיק הידיד. זאת, כדי להבטיח את התמדת העסקתה במקום העבודה ולמנוע את פיטוריה מסיבת אי הבנה שאותה ניתן לפתור על ידי שיחה ובישוב הדעת.

למעסיק הידיד

במשך התקופה הנסיונית גוייסו 39 מעסיקים ידידים ש-28 מתם (71%) העסיקו אסירות משוחררות. 19 מהם (68%) העסיקו אסירה משוחררת אחת, שישה (21%) העסיקו שתי אסירות משוחררות ושלושה (11%) - שלוש אסירות משוחררות במשך התקופה הנסיונית.

הליווי התעסוקתי למעסיק נעשה רק על ידי רכזת התעסוקה וזאת על פי בקשת המעסיק.

הקשר בין רכזת התעסוקה ובין המעסיקים היה שוטף. הרכזת ביקרה במקומות העבודה והיתה בקשר טלפוני רציף עימם. המעסיקים מצידם יצרו קשר עם הרכזת כאשר התעוררה בעיה במסגרת העסקתם את האסירה המשוחררת.

לאסירה המשוחררת

באמצעות מתנדבות - כחוליה מקשרת בין האסירה המשוחררת המועסקת ובין המעסיק הידיד. כל מתנדבת היתה אמורה לתת סיוע לאסירה המועסקת בתקופת העסקתה הן בקשר עם המעסיק והן בהענקת אוזן קשבת ותמיכה בכל הנוגע לקשייה בתהליך השתלבותה במסגרת התעסוקתית.

מבין 15 המתנדבות שסיימו את ההכשרה שבע היו בקשר עם אסירות משוחררות: ארבע מביניהן במשך חודש. ושלוש במשך חודשיים עד שלושה. הקשר ברוב המקרים, לאחר מפגש אחד או שניים, היה טלפוני בלבד. שלוש מתנדבות דיווחו על כך שהאסירה המשוחררת לא היתה מעוניינת בקשר איתן והדבר התבטא בביטול פגישות ובהתעלמות מההודעות הטלפוניות.

לא היה קשר בין המתנדבות ובין המעסיקים של האסירות המשוחררות אותן ליוו. לדעת מפעילי הפרוייקט הקשר עם המעסיק הידיד חייב להעשות באמצעות הרכזת התעסוקתית, בפרט בתקופה הראשונה של העסקתו את האסירה המשוחררת. לדעתם המתנדבות אינן מוכשרות להתמודד עם הבעיות הייחודיות העוללות להתרחש במקומות העבודה, כמו הטרדות מיניות, וקיים חשש שמא המעסיק יעדיף לצאת מהפרוייקט בעקבות הקשר עם המתנדבות. לכן לא היה ניסיון לקשר בין המתנדבות למעסיקים והקשר עם המעסיקים התבצע רק על ידי הרכזת התעסוקתית.

פעילות המתנדבות נמשכה זמן קצר מאוד ולא התנהלה באופן שתוכנן. המתנדבות מצידן הציפו את האסירות המשוחררות ברגשות הבנה ואהדה ללא גבול וחלקן אף נתנו להן מתנות. כשהובהר למתנדבות שעיקר תפקידן הוא במתן תמיכה, אוזן קשבת ועידוד בשעת הצורך ושאינו להן להעניק לאסירות המשוחררות מתנות, הן הגיבו בהסתייגות והתלוננו שקשה להן לתאם פגישה עם האסירות המשוחררות אותן הן היו צריכות ללוות. לדבריהן האסירות המשוחררות לא הגיבו להודעות הטלפוניות שלהן ובמספר פעמים טענו שאין להן זמן למפגשים עם המתנדבות עקב מחוייבויות אחרות כמו מפגשי N.A והשתתפות בקבוצת התמיכה התעסוקתית.

גם המעסיקים וגם האסירות המשוחררות ראו ברכזת התעסוקה את המקור אליו ניתן לפנות במקרה הצורך ולא במתנדבת - עובדה שלא הקלה על המתנדבות למלא את תפקידן.

באמצעות קבוצת תמיכה - התוכנית כללה השתתפות האסירות בקבוצת תמיכה בהנחיית פסיכולוגית תעסוקתית כחלק אינטגרלי ממחוייבותן לפרוייקט. במשך הפעלת הפרוייקט התקיימו 27 מפגשים של קבוצת התמיכה. בקבוצה השתתפו 14 אסירות משוחררות שהועסקו

במסגרת הפרוייקט ומספר אסירות משוחררות שהיו בהמתנה לקראת יישום תעסוקתי. 20 מפגשים התקיימו בהוסטל של האסירות המשוחררות ו-7 בעיריית תל אביב.

מטרת הקבוצה, כפי שהוגדרה בפני המשתתפות, היתה ללמוד על אופי המפגש בין ובין עולם התעסוקה והאופן שבו הן מגיבות על מפגש זה.

למרות שההשתתפות בקבוצת התמיכה הוצגה בפני המועסקות בפרוייקט כחלק ממחוייבותן במסגרת הפרוייקט, שליש מביניהן לא השתתפו כלל במפגשי הקבוצה. אלה שכן השתתפו נכחו במפגשים לסירוגין. המועסקות ציינו שתי סיבות עיקריות לאי השתתפותן בקבוצת התמיכה או להשתתפותן החלקית:

- א. האסירות המשוחררות שלא שהו בהוסטל או שעזבו את ההוסטל לא הסכימו להגיע להוסטל למפגשי הקבוצה.
- ב. סיבות טכניות שונות, כגון: טיפול בילדים והצורך בהתארגנות מיוחדת, וכו'.

לאחר מאמצים רבים מצד רכזת התעסוקה הועברו מפגשי הקבוצה לעיריית תל אביב במשך החודשיים האחרונים של הפעלת הפרוייקט.

הממצאים מצביעים על כך שמועסקות אשר שהו תקופה מסויימת בהוסטל נכחו ב-74% ממפגשי קבוצת התמיכה שהתנהלו בתקופת העסקתן בממוצע ואילו המועסקות שלא שהו בהוסטל השתתפו רק ב-17% מהמפגשים בממוצע.

מנחת הקבוצה, שהינה פסיכולוגית במקצועה, פעלה על פי שלוש הנחות יסוד:

- א. רמת החרדה של חברות הקבוצה גבוהה במיוחד;
- ב. אין לקבוצה הרבה כוחות והפיתוי לנסיגה הינו גדול;
- ג. כמנחת קבוצה היא נמצאת בעמדת נחיתות בה היא נתפסת כסמכות מטיפה ושופטת על ידי הקבוצה.

הנחות יסוד אלו כיוונו את המנחה להתרכז בהעברת הרעיונות למשתתפות בשפה קלה ופשוטה, ללא חשיפת המשתתפות לאינטנסיביות של התייחסות לארועים, להימנע מלהעלות נושאים וליזום את התהליך הקבוצתי. זאת, כדי לא להיתפש בעיני המשתתפות כסמכותית ושיפוטית ולאפשר להן את תפקיד היוזמות.

הנושאים שנדונו במסגרת קבוצת התמיכה שקפו את הקשיים הרבים של האסירות המשוחררות במפגשן עם העולם שמחוץ לכלא. המפגש עם החופש חשף אותן לקבלת אחריות על חייהן ללא ה"תמיכה" של סמכות כלשהי שמחייבת אותן לנהוג על פי כללים נוקשים וברורים. המנחה סיווגה את הקשיים על פי מקורם והדגישה את השלכותיהם על יכולת השתלבות האסירות המשוחררות במסגרת התעסוקתית.

בשלב של המפגש הראשוני עם העולם שמחוץ לכלא יש מאפיינים של הלם תרבות חמור במיוחד המתבטא בתחושת פחד וחרדה ש"כולם יודעים... מסתכלים ומדברים..." (כגון בנסיעה באוטובוס). כמו כן קיים חשש ללמוד משהו חדש שמא יכשלו או כפי שציינה אחת מהן: "בבית לא איכפת לי לנסות ואני בטוחה שאצליח, אך במרכז האבחון אני מתביישת". לשלב זה של הרגשת תלישות מהסביבה המלווה בחשש מפני הליכה ברחוב, כניסה למבנים ציבוריים, מפגש עם המשפחה ועם אנשים ברחוב וכו', ישנה השפעה חזקה במיוחד על טבעו של תהליך השיקום.

הקשיים הראשוניים עם השחרור מהכלא היו לא רק קשיי ההסתגלות לחיים נורמטיביים, אלא גם קשיי הסתגלות לחיים ללא הסם. אחת החוויות הראשונות שאותן חווה האסירה המשוחררת עם הפסקת השימוש בסם היא אובדן תחושת האופוריה. בנוסף, היא מחליפה את קבוצת ההתייחסות שלה (העבריינית) לאנשים בעולם הנורמטיבי אותם היא תופסת כטובים ממנה. בכך היא חווה בושח כפולה בשל אובדן הבטחון שהעניק לה הסם ואובדן החברות שהיו במצבה ותמכו בה.

המפגש עם המציאות מראה לה את השנים שהפסידה ואת האפשרויות לרכישת השכלה ומיומנויות שהחטיאה. מפגש זה, בנוסף לזכרונות הטראומטיים מהילדות אותם הצליחה להדחיק באמצעות הסם - כל אלה מציפים אותה בבושה עמוקה שאינה מאפשרת לה לעמוד על שלה, או להשיג לעצמה דברים. לכן, בושה זו למעשה מונעת בעדה כל הסתגלות לחיים מחוץ לכלא.

קושי נוסף הינו להתרגל לזהות חדשה. שינוי זהות הינו תהליך איטי וקשה בכל מצב. קשה הדבר במיוחד לאסירה המשוחררת כיוון שעליה לאבד את הזהות שהיתה לה, כאילו להיפרד מעצמה, ולאמץ זהות זרה לחלוטין. היא עוברת למעשה מהזהות של "האני הזונה, הנרקומנית, הפושעת" אל הזהות של "אני העובדת הממוסדת" - והדבר קשה למרות שברמה השכלית ברור לה שאסור לפשוע ושהיא חייבת לעבוד לפרנסתה.

שלוש נקודות מפגש עיקריות יש לאסירה המשוחררת במקום העבודה. נקודה ראשונה הינה המפגש עם המסגרת של רוטינת עבודה, כולל: קימה בבוקר, נסיעה לעבודה וכו'. נקודה שניה

הינה המפגש עם עולם שבו האנשים אינם מבינים את הקשיים היום יומיים שלה, שאותם עברו כבר מזמן. המנחה מתארת מפגש זה כדומה לתהליך בו ילד לומד לאחוז בעפרון. האסירה המשוחררת חיה בעולם שבו אנשים שכחו מזמן את הקושי הראשוני ש"באחיזת עפרון" ואילו היא מתמודדת עם הקושי של קימה כל בוקר ותפקוד סביר במקום העבודה וגם עם חסביבה שאינה מקבלת קשיים אלה כקשיים לגיטימיים. יש לציין שחלק ניכר מהעבודות שהוצעו לאסירות המשוחררות דרשו קימה מוקדמת במיוחד. הנקודה השלישית הינה המפגש עם מסגרת ההעסקה ותפיסתה המעוותת של המועסקת את המעסיק. בדרך כלל האסירה המשוחררת המועסקת התייחסה למעסיק הישיר כאל סמכות טוטלית. באופן טבעי היא משווה אותו לדוגמאות הקרובות ביותר מעולמות המוכרים לה כגון שוטרים, קציני מבחן וסוהרים.

למנחה נראה שהמועסקות סוגרות את עצמן - כל אחת בדרכה - בתוך הכלוב שלהן. הן מפחדות לצאת לחופשי, כי החופש הינו חדש, זר ומפחיד. לכן הן מעדיפות לשמור על מודל האסירה הנמצאת ברשות אדם אחר - גבר חזק וחסר לב. את דמות הגבר החזק וחסר הלב הן משליכות על המעסיק. למרות שהן מדווחות על קשר טוב עם המעסיק הן שבויות בתפיסה שהוא לא יקשיב להן, לא יפרגן להן ורק ינצלן.

לדוגמא, אחת חשבה שאין לה זכות לבקש שבהסכם העבודה יצויין לוח הזמנים שעליה לעבוד לפיו, וכך היא צברה רק תסכול וכעס.

אחרת סיפרה כיצד הכשילה עצמה בבחינות שעשתה לצורך אבחון כישוריה לעבודה. עדיף היה לה להכשיל את עצמה בכוונה ולהודות שזו היתה כוונתה מלכתחילה מאשר לנסות להצליח ובסוף להיכשל. תהליך הלמידה שיש בו גם ניסוי וגם טעיה הינו קשה עד כי עדיף כלל לא לנסותו.

שתי הדוגמאות לעיל מצביעות על כך שהאסירות המשוחררות רגילות כל כך להיות קורבנות עד שקשה להן לשנות דפוס זה ולקבל על עצמן את האחריות לחייהן.

לדברי המנחה עוברת האסירה המשוחררת תהליך דומה לתהליך של אבל, שבו ההכרה האמיתית של האובדן מגיעה מאוחר ובדרך כלל באופן מפתיע. אחר מספר חודשים של גמילה שבהם הצליחה להיקלט במקום העבודה (לקום בבוקר, להשתלב בעבודה ולהתמיד בה וכן לקבל חיזוקים מהסובבים אותה), פתאום היא מוצאת את עצמה מחוץ לאופריה הראשונית; יורדת ההתלהבות מהנצחון על הסם ונוצר חלל ריק. הכל נראה אפור, מעיק ומייגע. מספר מועסקות מתארות את השעמום שלהן בעבודה כך: יום רודף יום; הכל נראה מונוטוני וחסר ריגושים; העבודה משעממת אותי. לדברי המנחה השעמום הינו רק סמפטום לבעיה האמיתית שהינה לרוב געגועים למסגרת המוכרת - הכלא, העולם התחתון והסמים.

עיקר הטיפול בנושאים שהועלו על ידי האסירות המשוחררות המועסקות היה בהגדרת הבעיות, בהבנת מקורן ובלמוד דרכי ההתמודדות עימהן. להלן חלק מהנושאים שעלו והטיפול שהוצע להן:

- תחושת החנק במסגרת העבודה
הובהר למשתתפות שתחושה זו נובעת מהצטברות של חוויות במסגרת העבודה. עליהן להביא חלק מתחושותיהן ומרצונותיהן בפני המעסיקים והקולגות.
- הפחד מפני סמכות כנובע מחוויות קשות עם דמויות סמכותיות בעבר
הודגש בפני המשתתפות שהן מפקידות את השיפוטיות וחוסר הפרגון בידי הבוס או האחראי הישיר במקום העבודה וטעות בידן. הובהר להן שהערכת האחרים אותן תלויה בהערכתן את עצמן.
- הבושה העמוקה
בושה זו נובעת מהקושי שלהן לקבל את עצמן ולא דווקא מסוג העבודה שהן מבצעות.
- "הבעלות" על ההישגים
המנחה האירה את עיניהן עד כמה הקימה בבוקר לעבודה והמטלות שהן מבצעות במסגרת העבודה הן ההישג של עצמן ולא יד המקרה, וכן ניסתה להחדיר להן את החבנה שגם אם הן עושות משהו לא באופן מושלם, כמו הסנדוויצים העקומים או הרקמה המכוערת, התוצאה הינה פרי עמלן - רכושן.
- העיתוי הנכון של חשיפת עברן בפני "הסביבה"
יש לתפוש עיתוי זה כחלק מההתמודדות שלהן עם עצמן ועם "האשראי" שהן נותנות לעצמן. תפיסת "הסביבה" אותן הינה השתקפות של תפיסתן את עצמן.
- ההבדל בין כניעה מוחלטת ובין האסרטיביות שנחשבת ל"נורמטיבית"
המשתתפות תרגלו נטילת מנהיגות ויוזמה תוך הסבת התוקפנות לתקיפות. הובהרה הסכנה שב"צייתנות מרדנית", שבדרך כלל מובילה להתפרצות בלתי נשלטת לעומת השאיפה לשליטה ברגשות שמצביעה על השליטה שלה בחייה.

- העבודה אינה תמיד משרתת אותן בכיוונים של התפתחות וצמיחה
 העבודה יכולה לפעול בשני כיוונים: השלילי, כי היא מסתירה במידה מסויימת את האמת; והחיובי, כי היציבות והבטחון שהיא נוטעת בהן מאפשרת להן להתמודד טוב יותר עם הקשיים.

- אובדן תחושת ה-"high" הנובעת מההתמכרות לסם
 המנחה ניסתה להדגים למשתתפות, שהעולם הנורמטיבי יכול להיות לא רק "נכון", "מוסרי", "צודק" ו"ערכי", אלא גם כייף גדול - אותו כייף שהגיע בזכות הסם.

התמדה בתעסוקה

כאמור, 21 אסירות משוחררות הועסקו במסגרת הפרוייקט במשך כחצי שנה בממוצע.

ההתמדה בתעסוקה נמדדה בשני מישורים: במקום עבודה מסויים ובתעסוקה בכלל.

שש מבין המועסקות בפרוייקט (29%) הועסקו אצל מעסיק אחד עד תום הפרוייקט במשך כשנה בממוצע, ואילו אחת האסירות המשוחררות היתה בהכשרה במשך כשלושה חודשים, עד תום הפרוייקט.

שאר המועסקות בפרוייקט (71%) לא התמידו במקום עבודתן. חלקן החליפו מעסיק יחיד וחלקן נשרו מהפרוייקט (לוח ה').

לוח ה': מספר המועסקות, לפי מספר מעסיקים ונשירה מהפרוייקט

מספר מעסיקים	התמידה	נשרה מהפרוייקט	נשרה ותזרה שוב מהפרוייקט	סך הכול
מעסיק אחד	6	3	-	9
שני מעסיקים	3	4	-	7
3-4 מעסיקים	1	2	2	5
סך הכל	10	9	2	21

על פי רוב, חוסר ההתמדה של המועסקות בתעסוקה נבע מהקושי שלהן להסתגל למסגרת התעסוקתית בכלל ולמקום העבודה בפרט, קושי שבוטא במשפטים כגון: "קשה לי", "לא מתאים

לי"י וכו'. רק בארבעה מקרים המעסיק פיטר את המועסקת, בשלושה - עקב חוסר שביעות רצונו מעבודתה ובמקרה אחד - כיוון שלא רצה לתת לה "קביעות".

כל המועסקות שנשרו מהמסגרת התעסוקתית נשרו מהפרוייקט לאחר כשבועיים בממוצע. שתיים מביניהן חזרו לפרוייקט לאחר תקופת-מה.

המועסקות שלא נשרו מהפרוייקט - 10 במספר - שש מביניהן הועסקו אצל מעסיק אחד לאורך כל הפרוייקט וארבע הועסקו אצל מספר מעסיקים לאורך הפרוייקט.

האסירות המשוחררות שהועסקו אצל מעסיק אחד התמידו באופן יחסי בעבודתן. משך העבודה הממוצע שלהן כשנה וטווח משך העסקתן נע בין שישה חודשים לשנה וחצי.

האסירות המשוחררות שהועסקו אצל יותר ממעסיק אחד - תקופת העסקתן הממוצעת היתה של כחצי שנה בלבד. טווח משך העסקתן נע בין חודש לכעשרה חודשים. הדבר מעיד על התמדה פחותה בשני אופנים: במקום העבודה ובמסגרת התעסוקתית.

המועסקות שנשרו מהפרוייקט - 11 במספר - אלו מביניהן שהועסקו אצל מעסיק אחד נשרו מהפרוייקט בממוצע לאחר כחודש העסקה ואילו אלה שהועסקו אצל יותר ממעסיק אחד נשרו מהפרוייקט לאחר תקופה ממושכת יותר במסגרת התעסוקתית - כחמישה חודשים בממוצע. בתקופה זו הן הועסקו בשניים עד שלושה מקומות עבודה.

הסיבה השכיחה לנשירתן מהפרוייקט היא החזרה לשימוש בסם.

ארבע מועסקות עזבו את הפרוייקט וחזרו לאחר תקופת מה. שלוש מביניהן ניסו לעבוד אצל מעסיק שלא ידע על עברן וחזרו לפרוייקט. הן שובצו אצל מעסיקים יחידים: שתיים מביניהן הועסקו עד תום הפרוייקט, והמועסקת הרביעית חזרה לפרוייקט לאחר גמילה מהסם והועסקה עד תום הפרוייקט.

כאמור, תשע מועסקות (43%) נשרו גם מהמסגרת התעסוקתית וגם מהפרוייקט. שש מביניהן עזבו את החוסטל וחזרו לשימוש בסם ושתיים ניתקו קשר. מועסקות אלה לא הצליחו להשתלב בשתי המסגרות - במקום עבודה בפרט ובמסגרת התעסוקתית בכלל.

את האסירות המשוחררות שהועסקו בפרוייקט ניתן לחלק לשלוש קבוצות: אלה שהועסקו אצל מעסיק אחד עד תום התקופה הנסיונית, אלה שהועסקו אצל מספר מעסיקים ואלה שהועסקו אך לא התמידו במקום העבודה ועזבו את הפרוייקט לפני סיום התקופה הנסיונית.

לא נמצא הבדל בין הקבוצות לעיל בכל הנוגע לנתונים דמוגרפים, עבר תעסוקתי ועבר פלילי. בנוסף, כמחצית מהמועסקות בכל אחת מהקבוצות שהו תקופה מסויימת בהוסטל לאסירות משוחררות.

כמו כן, לא נמצא הבדל בין המועסקות ששהו תקופה מסויימת בהוסטל ובין המועסקות שלא שהו בהוסטל כלל בנוגע לתקופת העסקתן.

נמצא שתקופת העסקתן של האסירות המשוחררות שהשתתפו בקבוצת התמיכה היתה של שמונה חודשים בממוצע ושל אלו שלא השתתפו - ארבעה חודשים בממוצע.

נמצא שתקופת העסקתן של האסירות המשוחררות אשר השתתפו בקבוצת התמיכה עלתה פי שניים על תקופת העסקתן של אלו שלא השתתפו בה.

יש לציין שבמסגרת קבוצת התמיכה באו לידי ביטוי מספר קשיים שלא נצפו בתוכנית המקורית. על אף שכל אסירה משוחררת התעמתה עם קשיים אלה בצורה שונה, ניתן באופן כללי לחלק קשיים אלה לשלוש קטגוריות של הסתגלות: ההסתגלות הראשונית לחיים שמחוץ לכלא המלווה בהרגשת תלישות וחרדה; הסתגלות למסגרת התעסוקתית המלווה בהרגשת פחד מסמכות שנובעת מחוויות קשות עם דמויות סמכותיות בעבר; הסתגלות לעולם שונה של ערכים בטווח הרחוק יותר.

הקושי להפנים את ערכי החברה הנורמטיבית וערכי העבודה מתעורר לאחר הגמילה מהסם ו/או לאחר התחלת התעסוקה. החיים לאחר מספר חודשי גמילה מהסם הינם נטולי האופוריה הראשונית שנבעה מההתגברות על הסם. האסירה המשוחררת צריכה להסתגל לחיים ללא הסם וללא הרגשת הנצחון עליו שהולכת וקטנה עם הזמן. זהו השלב של פרידה מהעולם הקודם, של החכרה של האובדן. תהליך דומה עוברת האסירה המשוחררת גם לאחר מספר חודשים של קליטה והשתלבות במקום העבודה. פתאום היא מרגישה את עצמה מחוץ להרגשת הנצחון והכל נראה לה אפור, עצוב ומעיק - רגשות המבטאים לרוב געגועים למסגרת המוכרת - הכלא, הסמים והעולם העברייני.

סיכום

הרשות לשיקום האסיר הציעה שירות חדשני עבור אסירים ואסירות משוחררים שמתמקד בסיוע ובתמיכה בהם, במציאת עבודה עבורם ובתהליך השתלבותם במקום העבודה בתודשי העסקתם הראשונים. השירות הופעל תחילה עבור האסירים המשוחררים בלבד.

השירות עבור אסירות משוחררות הופעל מאוקטובר 1994 עד מרס 1996 ואמור היה להנתן ל-20 עד 40 אסירות משוחררות מתאימות. הוא מנסה להקיף את כל התחומים שבהם עלולים לחיוצר קשיים במציאת עבודה עבורן ובתהליך השתלבותן במסגרת התעסוקתית. הדבר נעשה באמצעות בניית מערכת תמיכתית הכוללת העסקה על ידי "מעסיק ידיד", ליווי של מתנדבת והשתתפות בקבוצת תמיכה.

העסקת האסירה המשוחררת על ידי "מעסיק ידיד" היודע על עברה ומוכן לשתף פעולה עם מפעילי הפרוייקט אמורה היתה להפחית את הרגשת החרדה המתמדת אצלה מפני גילוי עברה ופיטוריה בעקבות כך. ליווי האסירה המשוחררת על ידי מתנדבת שתטה לה אוזן קשבת ותהיה בקשר עם מעסיקה אמור היה להעניק לאסירה המשוחררת הרגשה שהיא אינה עומדת לבד בתוך העולם התעסוקתי. השתתפות האסירה המשוחררת המועסקת בקבוצת התמיכה תוכננה כמקור לשחרור רגשות ובעיקר כאמצעי להבנת התחליכים העוברים עליה.

תהליך הקמת השירות (כגון גיוס המשתתפות ושיבוץ בתעסוקה) לא היה קל והצריך שינויים באופן ההפעלה שבתוכנית המקורית. לדוגמא, לאור הקושי שבגיוס אסירות משוחררות מחקהילה, ההתמקדות בהמשך היתה בעיקר סביב אסירות העומדות לקראת שחרור.

שנית, כדי להבטיח את שיבוץ המשתתפות בתעסוקה מיד עם הצטרפותן לפרוייקט, חלקן רואיינו עוד בהיותן בכלא ולקראת שחרורן והוכן עבורן פרופיל תעסוקתי לצורך מציאת עבודה מתאימה. כאן ראוי לציין את גמישות שירות התעסוקה ואת החשיבות שהוא רואה בפרוייקט עד כי איפשר לפקידת ההשמה והייעוץ להגיע לראיונות אסירות בכלא טרם שחרורן ולסייר עם רכזת התעסוקה בין מעסיקים פוטנציאליים שונים.

שלישית, אושרה האופציה של שילוב אסירות משוחררות במרכז שיקום של שירות התעסוקה לצורך אבחון עבור אלה הזקוקות לכך למרות שאין זו מסגרת תעסוקתית כפי שנקבע בתוכנית המקורית, אלא רק שלב ביניים כהכנה לתעסוקה.

בתקופה הנסיונית טופלו 31 אסירות משוחררות, כאשר למעלה ממחציתן היו בשנות השלושים לחייהן, גרושות ואימהות לילד אחד או שניים. לכולן מלבד אחת היה רקע של שימוש בסמים ומאסרים בגין עבירות רכוש, סמים ואלימות. כמחציתן הצטרפה לפרוייקט זמן קצר לאחר גמילה מהסם - עד שלושה חודשי גמילה. עברן התעסוקתי היה דל מאוד. רובן הועסקו בעבודה אחת או שתיים לפני הצטרפותן לפרוייקט בעבודות בלתי מקצועיות.

פחות ממחצית מהאסירות המשוחררות (13) גוייסו לפרוייקט בתקופת הגיוס המתוכננת. לכן אושרה הארכה של תקופת הגיוס בשישה חודשים נוספים. מספרן הלך וגדל לאורך תקופת הגיוס.

בניגוד לתכנון המקורי הליווי התעסוקתי של האסירות המשוחררות נעשה בדרך כלל רק על ידי רכזת התעסוקה בלא עזרת המתנדבות.

פעילות המתנדבות נמשכה זמן קצר מאוד ולא התנהלה על פי התוכנית המקורית. מעט מתנדבות הצליחו ליצור קשר עם האסירה המשוחררת, אך הקשר בין המתנדבות ל"מעסיק הידיד" לא התקיים כלל. המעסיקים מצידם ביקשו להיות בקשר רק עם רכזת התעסוקה אשר גייסה אותם לפרוייקט ואשר עליה הם סמכו. הרכזת טענה שהמתנדבות אינן מקצועיות או מוכשרות דיין להתמודד עם בעיותיה הייחודיות של האסירה המשוחררת וזו הסיבה העיקרית לכשלון הפעלת שירות המתנדבות (כולל קשר בין המתנדבת ובין "המעסיק הידיד") במסגרת הפרוייקט.

השתתפות בקבוצת התמיכה הוצגה בפני המשתתפות בפרוייקט כאחת מהמחויבויות של כל אסירה משוחררת מועסקת. למרות זאת, כשליש מבין המועסקות לא השתתפו בקבוצת התמיכה כלל. אלה שהשתתפו בקבוצה נכחו רק בחלק מהפגישות בעיקר בגלל סיבות טכניות.

21 אסירות משוחררות שובצו בתעסוקה, רובן כבר בחודש הראשון להצטרפותן, במשרות שתאמו את דרישתן. הן הועסקו במשרות בלתי מקצועיות שכללו בעיקר עבודות מטבח, נקיון, מכירות וייצור. שלוש מביניהן התקבלו למרכז אבחון לקראת השמה מקצועית.

התמדת האסירות המשוחררות נמדדה בשלוש מסגרות: התמדה בפרוייקט, התמדה במסגרת תעסוקתית והתמדה במקום עבודה מסויים.

התמדה במסגרת הפרוייקט - ההתמדה במסגרת הפרוייקט נבדקה אף היא, כיוון שהיא מצביעה על הסתגלות האסירה תמשוחררת למסגרת מסויימת ולכלליה. כמו, נקיון מסמים והשתתפות בקבוצת התמיכה.

כשליש מהאסירות (10) נשרו מהפרוייקט עוד בטרם שובצו בתעסוקה: מחציתן בחודש הראשון להצטרפותן לפרוייקט ומחציתן בחודש השני. רובן נשרו עקב חזרתן לסם. כשליש נוסף (9) נשרו מהפרוייקט לאחר תקופת העסקה מסויימת. רובן הועסקו אצל יותר ממעסיק אחד במשך כחמישה חודשים בממוצע. אלו מביניהן שהועסקו אצל מעסיק אחד נשרו מהפרוייקט לאחר חודש העסקה בממוצע.

המועסקות שנשרו מהפרוייקט עשו זאת לאחר כשבועיים בממוצע ממועד הפסקת עבודתן.

התמדה במסגרת התעסוקתית - כשליש מבין האסירות המשוחררות (10) היו במסגרת תעסוקתית כלשהי עד תום התקופה הנסיונית. שש מביניהן הועסקו אצל מעסיק אחד במשך כשנה בממוצע וארבע הועסקו אצל מספר מעסיקים במשך כחצי שנה בממוצע.

התמדה במקום עבודה מסויים - רק שש אסירות משוחררות הצליחו להתמיד במקום העבודה הראשון שבו שובצו.

לא נמצא הבדל בנתונים האישיים, בעבר התעסוקתי או בעבר הפלילי בין שלושת הקבוצות המוזכרות לעיל. כמו כן, לא נמצאו מאפיינים מיוחדים לאסירה המשוחררת המתמידה בתעסוקה לעומת הלא מתמידה. שאלה זו אם כן נשארה פתוחה להמשך מעקב ומחקר.

בתום התקופה הנסיונית הועסקו 11 אסירות משוחררות אצל "מעסיק יחיד", אחת בהכשרה ואחת בהמתנה לשיבוץ תעסוקתי. העסקתן הממוצעת בתקופת הפרוייקט היתה של עשרה חודשים.

באוגוסט 1997 (שנה וחצי מתום הפעלת הפרוייקט) נמצא ש- 11 מבין האסירות המשוחררות (52%) עדיין מועסקות, שבע מביניהן (33%) חזרו לשימוש בסם ושלוש נמצאות בתהליך גמילה. כלומר, נכון להיום כמחצית מהאסירות המשוחררות מועסקות כשנתיים וארבעה חודשים בממוצע.

ממצא זה מצביע על שלושה הישגים של האסירות המשוחררות המעוסקות אשר הגיעו לפרוייקט למודות אכזבות ותסכול מהחברה הנורמטיבית בכלל ומגורמי הטיפול בפרט: התגברות על חרדות מפני עתיד לא ברור; השתלבות במסגרת חדשה הדורשת התמודדות עם רוטינה; וכן שינוי והעלאת הדימוי העצמי. אמנם, מסגרת הפרוייקט העניקה תמיכה בתחום התעסוקתי, אבל בסופו של דבר ההשיגים האלה פרי עמלה של כל אחת ואחת בפני עצמה.

המלצות

יש להמשיך להפעיל את הפרוייקט תוך התייחסות לצרכים השונים שהועלו במשך ההפעלה הנסיונית. בתקופה זו נלמד שקשה מאוד להפעיל את פרוייקט "הליווי התעסוקתי" עבור אסירות משוחררות בלא שילובו עם שירותים אחרים המטפלים בבעיותיהן הייחודיות. בתקופה הנסיונית נמצא שפחות ממחצית מהאסירות המשוחררות שטופלו במסגרת הפרוייקט נשארו במסגרתו, רובן נשרו מסיבות שונות כמו: דיור, קשר עם הילדים, קשר עם המשפחה ורובן התקשו לקבל על עצמן את האחריות לחייהן, לסגל לעצמן את זהות "העובדת הממוסדת" ולהפרד מהעולם שהיה כל-כך מוכר ולא מאיים - עולם הסמים והפשע. לכן כדאי להפעיל את הפרוייקט בהתאם להמלצות האלה:

1. למצוא אנשי קשר מארגונים שונים בקהילה כמו המוסד לביטוח לאומי, משרד השיכון, משרד הרווחה ועוד, אשר ישתפו פעולה עם מפעילי הפרוייקט לצורך פתרון בעיות שונות בחיי האסירה המשוחררת. הדבר יכול לתרום להפחתת העומס הרגשי על האסירה המשוחררת ולאפשר לה למקד את מירב כוחה בהשתלבותה בעולם התעסוקה ומתוך כך בחברה הנורמטיבית.
2. לשקול מסגרת טיפול, קבוצתית או פרטנית, שתעסוק בבעיות השונות שעלו במסגרת קבוצת התמיכה אך לא טופלו במסגרת זו.
3. להבטיח את השתתפות האסירות המשוחררות - גם המועסקות וגם הממתינות להשמה מקצועית - בקבוצת התמיכה, אשר תכין אותן לקראת המשברים הצפויים להן בתקופת ההעסקה.
4. התופעות המופיעות לאחר מספר חודשי גמילה ו/או מספר חודשי העסקה מצביעות על הצורך במעקב אחר האסירה המשוחררת המועסקת ותמיכה בה גם מעבר לששת החודשים שנקבעו בתוכנית המקורית.
5. לבדוק אם יש מקום להפעיל את שירות המתנדבים. יתכן שאם את תפקיד המתנדב ייטול סטודנט בתקופת התמחותו במקצוע שיקומי, כמו עובד סוציאלי, פסיכולוג, קרימינולוג - תחומים הקרובים לעולמה של האסירה המשוחררת - תובטח יעילותו של שירות המתנדבים הן לאסירה המשוחררת והן לקשר שבינה ובין המעסיק.

נספח: כלי מחקר

ה מ ו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י
מינהל הנחקר והתכנון

טופס קבלה לאסיר המשוחרר
מאיזור: 1. ירושלים 2. תל אביב - גברים/נשים

א. פרטים אישיים

1. שם משפחה: _____ 2. שם פרטי: _____ ת.ז.: _____

2. תאריך לידה: ____/____/____

3. ארץ מוצא האב: _____

4. מצב משפחתי: 1. רווק/ה 2. גרוש/ה 3. נשוי/אה 4. נפרד/ת 5. אלמן/ה 6. אחר: _____

5. מספר הילדים שלך: _____

6. תאריך שחרור: ____/____/____

כתובת לאחר השחרור/הנוכחית (למי שכבר משוחרר):

ישוב _____ רחוב _____ מס. בית _____ מיקוד _____ טלפון _____

7. האם כתובת זו היא: א. בשכירות. למשך: _____ ב. בבעלותך ג. עמידר ד. אחר: _____

8. סטטוס נוכחי: 1. אסיר לפני שחרור [ציין תאריך שחרור] 2. אסיר משוחרר [ציין תאריך שחרור] 3. תחת פיקוח קצין מבחן כן/לא [פרט: שם קצין המבחן, כתובת, טלפון] 4. אחר: _____

ב. השכלה

1. סך הכל שנות לימוד: _____
2. תעודה: 1. אין תעודה 2. גמר 3. תעודת מקצוע, פרט: _____ 4. אחר: _____

ג. שירות צבאי

1. שירות צבאי
 1. מלא
 2. חלקי
 3. לא שירת כלל [עבור לחלק ד']
2. האם ישב/ה בכלא צבאי? 1. כן 2. לא [עבור לחלק ד']
3. אם כן, כמה זמן נסה"כ? _____

ד. היסטורית פשיעה

1. מאסרים וקשר עם גורמים טיפוליים [להתחיל מהמאסר האחרון]

סוג העבירה		שם בית הכלא/ מוסד חסות	תקופה (שנים)
פירוט	קוד עבירות*		

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

* קוד עבירות: 1. סמים 2. רכוש 3. אלימות 4. אחר

ה. שימוש בסמים

1. שימוש בסמים בעבר: 1. כן 2. לא [עבור לחלק ו']
2. סמן בעיגול את הסמים שהשתמשת בהם בעבר:
 1. חשיש 2. אדולן 3. הרואין 4. קוק פרסי
 5. אלכוהול 6. אחר: _____

3. הפעם האחרונה של שימוש בסם היתה לפני: 1. פחות מחודש
 2. חודש
 3. 2-3 חודשים
 4. יותר משלושה חודשים

4. סוג הסם: _____ אופן השימוש: _____

5. טיפול הגמילה האחרון [פרט: סוג הטיפול, היכן, זמן]

---

6. בדיקת שתן אחרונה נערכה בתאריך: ____/____/____

7. תוצאות הבדיקה: _____

1. היסטוריה תעסוקתית

1. היסטוריה תעסוקתית [להתחיל מהעיסוק האחרון

הסיבה לעזיבה	התפקיד	מקום העבודה	התקופה (חודש ושנה) התחלה וסוף
פירוט	פירוט	שם	
			1
			2
			3
			4
			5

2. שאלות לאסיר המשוחרר

1. כמה היית מעוניין לעבוד [לדוגמה: מקצועית, פיסית, מספר שעות ועוד]? _____

---

2. מהם לדעתך הסיכויים להשיג עבודה זו?

1. סיכויים טובים
 2. סיכויים מסויימים
 3. אין סיכויים

3. באילו קשיים אתה מצפה שתתקל כמסגרת העבודה [לדוגמה: לקום בבוקר, יחס המעביד ועוד]?

---

4. במה אתה חושב שנוכל לעזור לך כדי להתגבר על הקשיים שציינת?

---

5. האם הדברים הבאים חשובים לך להחליט לקבל עבודה שמציעים לך?

חשוב מאוד	חשוב	לא כל כך חשוב	כלל לא חשוב	
1	2	3	4	א. משרה מלאה
1	2	3	4	ב. עבודה מעניינת
1	2	3	4	ג. שכר גבוה
1	2	3	4	ד. משרה חלקית
1	2	3	4	ה. עצמאות בעבודה
1	2	3	4	ו. שעות עבודה גמישות
1	2	3	4	ז. עבודה מקצועית
1	2	3	4	ח. אחר, פרט: _____

6. איך לדעתך הסתדר במקום העבודה כתחומים הבאים?

קל מאוד	קל	קשה	קשה מאוד	
1	2	3	4	א. החברים לעבודה
1	2	3	4	ב. הממונה עליך
1	2	3	4	ג. להתמיד בעבודה
1	2	3	4	ד. לקבל הוראות
1	2	3	4	ה. להגיע בזמן לעבודה
1	2	3	4	ו. לעשות את כל המוטל עליך
1	2	3	4	ז. השגרה בעבודה
1	2	3	4	ח. אחר: _____

7. האם יש לך מגבלה רפואית כלשהי?

1. לא

2. כן, פרט את המגבלה/ות:

הערכו מקצועית

1. יכולתו/ה האישית של האסיר/ה המשוחרר/ת להסתגל למסגרת תעסוקתית:
1. גבוהה מאוד
  2. גבוהה
  3. לא כל כך גבוהה
  4. אחר: _____
-

2. לאסיר/ה המשוחרר/ת כלים/כישורים הדרושים מעובד:
1. במידה רבה מאוד
  2. במידה רבה
  3. במידה מספקת
  4. אחר: _____
-

3. האסיר/ה המשוחרר/ת זקוק להכשרה מקצועית לפני שיבוצו לעבודה:
1. לא
  2. כן, פרט: _____
-

4. סוג העבודה המתאימה לאסיר/ה המשוחרר/ת: _____
-

תאריך הצטרפות האסיר המשוחרר לפרוייקט: ____/____/____

תאריך מילוי השאלון: ____/____/____

תפקיד ממלא השאלון: _____

חתימת ממלא השאלון: _____

ה מ ו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י
מינהל המחקר והתכנון

שאלון למתנדב

1. איזור: 1. ירושלים 2. תל אביב - גברים/נשים

2. שם פרטי: _____ שם משפחה: _____

3. מין: 1. זכר 2. נקבה
כתובת: _____
טלפון: _____/_____

4. תאריך לידה: _____/_____/_____

5. מצב משפחתי: 1. רווק
2. נשוי
3. גרוש
4. אלמן

6. מספר ילדים: _____

7. גיל הילד הקטן: _____

8. שנות לימוד: _____

9. הכשרה: _____

10. המקצוע הנוכחי: _____

11. נסיון התנדבותי בעבר: _____
_____
_____
_____

12. האם היה לך בעבר נסיון עבודה עם עוברי חוק? פרט: _____
_____
_____

13. כיצד נודע לך על הפרוייקט?

---

14. אלו תפקידים אתה רואה עצמך ממלא במסגרת הפרוייקט? פרט:

---

15. באלו קשיים אתה צופה שתתקל במילוי תפקידך כמתנדב בפרוייקט (לדוגמה: שעות עבודה, מרחק ממקום עבודה ועוד)?

---

16. איזו עזרה אתה מצפה לקבל ממפעילי הפרוייקט לצורך מילוי תפקידך על הצד הטוב ביותר? פרט:

---

17. לאיזו תקופה אתה מתחייב להתנדב בפרוייקט?

---

18. מה היתה החשיבות של כל אחד מהדברים הבאים להחלטתך להצטרף לפרוייקט?

כלל לא חשוב	לא כל כך חשוב	חשוב	חשוב מאוד	
4	3	2	1	א. לתרום לאחר
4	3	2	1	ב. לתרום לחברה
4	3	2	1	ג. הרגשת סיפוק
4	3	2	1	ד. לעזור לאסיר המשוחרר
4	3	2	1	ה. להכיר "עולם אחר"
4	3	2	1	ו. יש לי את הכישורים לתפקיד
4	3	2	1	ז. אחר:

19. האם ישנה דברים נוספים שתרמו להחלטתן להצטרף לפרוייקט?

הערות:

תאריך מילוי השאלון: ___/___/___
חתימה: _____

תודה על שיתוף הפעולה!

ה מ ו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י
מינהל המחקר והתכנון

שאלון למועמז ל"מעסיק ידיד"

1.	שם המעסיק:	_____
2.	שם מקום העבודה:	_____
3.	כתובת מקום העבודה:	_____
	ישוב	_____
	רחוב	_____
	מיקוד	_____
	טלפון	_____ / _____
4.	תפקיד המעסיק במקום העבודה:	_____
5.	מספר המשרות המוצעות:	_____
6.	המשרה מיועדת לגבר/אשה	
7.	תיאור המשרה המוצעת [לפרט כל משרה בנפרד]	_____ _____ _____ _____
8.	היקף המשרה המוצעת:	
	1. משרה מלאה	
	2. משרה חלקית	
	3. משרה חלקית עם אפשרות להגדלת היקפה	
	4. לפי שעות	
9.	האם המשרה המוצעת מחייבת הכשרה מסויימת?	
	1. לא	
	2. כן, הכשרה קודמת בתחום: _____	
10.	כיצד נודע לך על הפרוייקט?	_____ _____
11.	עד כמה אתה מעוניין להעסיק אסיר משוחרר?	
	1. מעוניין מאוד	
	2. מעוניין	
	3. לא כל כך מעוניין	

12. הסיבות להחלטתך להעסיק אסיר משוחרר:

לא רלוונטי	לא כל כך נכון	נכון	נכון מאוד	
4	3	2	1	א. אסיר משוחרר אינו שונה מעובד אחר
4	3	2	1	ב. חשוב לתת אפשרות לאסיר משוחרר
4	3	2	1	ג. עובד/ת הרשות שכנע אותי
4	3	2	1	ד. העסקתו עולה לי פחות מעובד אחר
4	3	2	1	ה. הובטחה לי עזרה במקרה הצורך
4	3	2	1	ו. אחר: _____

13. האם היית מעוניין לקבל נתונים נוספים על האסיר המשוחרר שיעבוד אצלך מעבר לנתונים שאתה מקבל על כל עובד חדש? פרט:

---

14. האם אתה צופה קשיים מסויימים בהעסקתך את האסיר המשוחרר?

---

15. כיצד לדעתך ניתן להתגבר על קשיים אלה?

---

16. במה לדעתך יכולה הרשות לעזור כדי להתגבר על קשיים אלה?

---

17. מהו הקשר שהיית מעוניין שיהיה כינך וכין הרשות? [פרט סוג הקשר, אופן הקשר, תדירות וכו']

---

19. הערות [כולל: הצעות, בקשות וכו']:

תודה על שיתוף הפעולה!

שם ממלא השאלון: _____

תאריך: ____/____/____

חיות דעת המתנדב/רכז התעסוקה לגבי התאמת המועמד לתפקיד "מעסיק יד"ד" בפרוייקט?

שם:

ה מ ו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י
מינהל המחקר והתכנון

דו"ח רכז תעסוקתי לשבוע:

המרכז: 1. ירושלים 2. תל אביב - גברים 3. תל אביב - נשים

מספר האסירים המשוחררים במרכז: _____

מספר המתנדבים במרכז: _____

האסירים המשוחררים במרכז

סיבה לעזיבה		תחום העבודה		מקום הכשרה/תעסוקה		שם האסיר המשוחרר ותעודת זהות
פירוט	3*	פירוט	2*	פירוט	1*	
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10

1* א = הכשרה ב = תעסוקה ג = השלמת לימודים ד = מתנדב ה = מובטל ו = חודש ראשון בפרוייקט

2* א = חסר עיסוק ב = כלתי מקצועי ג = מקצועי ד = פקיד ה = אחר: _____

3* א = מועסק ב = אי התאמה מקצועית ג = חוסר מוטיבציה ד = אי הסתגלות אישית ה = סמים ו = אחר: _____

מהו הקשר שהיה לך השבוע עם כל אחד מהגורמים הבאים:

תוצאות הקשר	סיבת הקשר	סוג הקשר טלפון/פגישה וכו'	יזום הקשר	הגורם
				המתנדב (ציין שם)
				א.מ. (ציין שם)
				מעביד של א.מ. (ציין שם)
				עו"ס של א.מ. (ציין שם)
				מעביד פוטנציאלי
				אחר: _____ _____

בדיקת שתן לצורך זיהוי שימוש בסמים:

שם הא.מ.	תאריך הבדיקה	הסיבה לבדיקה	תוצאות הבדיקה

הערות (כולל פעילויות נוספות, קשיים, הישגים וכו')

שם הרכז: _____

תאריך: ____/____/____

ה מ ו ס ד ל כ י ט ו ת ל א ו מ י
מינהל המחקר והתכנון

מפעלים מיוחדים - ליווי תעסוקתי לאסירים משוחררים

דו"ח פסיכולוג תעסוקתי לשבוע:

שם הפסיכולוג: _____

הקבוצה: 1. גברים - ירושלים 2. גברים - תל אביב 3. נשים - תל אביב

<u>הנעדרים/ות</u>	<u>סיבת היעדרות</u>
.1	
.2	
.3	
.4	
.5	
<u>המשתתפים/ות</u>	<u>הנושאים שהועלו על ידי הפסיכולוג התעסוקתי</u>
.1	
.2	
.3	
.4	
.5	
.6	
.7	
.8	
.9	
.10	

הטיפול בנושאים שהועלו על ידי המשתתפים/ות

הערות הפסיכולוג התעסוקתי:

משך ההדרכה: _____ שעות

חתימה: _____

ה מ ו ס ד ל ב י ט ו ח ל א ו מ י
מינהל הנוחקר והתכנון

דו"ח מתנדב לשבוע: _____

האיזור: 1. ירושלים 2. תל אביב - גברים 3. תל אביב - נשים

שם המתנדב: _____

מספר האסירים המשוחררים שנאחריותך: _____

חלק א' - דו"ח על אסיר משוחרר שעובד

2. שם האסיר המשוחרר: _____

ת.ז.: _____

מקום העבודה: _____

בתפקיד: _____

מספר ימי העבודה: _____

מספר היעדרויות: _____

מספר איחורים: _____

הקשר שהיה לך עם הגורמים הנאים כעניין העובד (הא.מ.):

תוצאות הקשר	סיבת הקשר	סוג הקשר (טלפון, פגישה)	יזום הקשר (מס. הפעמים)	הגורם
				העובד (א.מ.)
				המעסיק
				רכז תעסוקה
				שירות התעסוקה
				אחר

2. שם האסיר המשוחרר: _____ ת.ז.: _____
 מקום העבודה: _____ כתפקיד: _____
 מספר ימי העבודה: _____
 מספר העדרויות: _____
 מספר איחורים: _____

הקשר שהיה לך עם הגורמים הבאים בעניין העובד (הא.מ.):

תוצאות הקשר	סיבת הקשר	סוג הקשר (טלפון, פגישה)	יזום הקשר (מס. הפעמים)	הגורם
				העובד (א.מ.)
				המעסיק
				רכז תעסוקה
				שירות התעסוקה
				אחר

חלק ב' - מעסיקים פוטנציאליים

1. א. המעסיקים האפשריים שאיתם היית בקשר במשך השבוע:

<u>שם המעסיק</u>	<u>מקום העבודה</u>	<u>כתובת</u>	<u>טלפון</u>
1.			
2.			
3.			
4.			

ב. תיאור המשרה המוצעת (כולל היקף משרה, שעות עבודה, סוג ההכשרה ועוד):

- 1.
- 2.
- 3.

2. קשיים נוספים שנתקלת בהם במסגרת הפרוייקט:

---

3. כיצד פעלת כדי להתגבר על קשיים אלה?

הערות:

חתימה:

NATIONAL INSURANCE INSTITUTE
Research and Planning Administration

**Occupational Follow-up Program
for Released Women Prisoners**

by Debby Yosef

Jerusalem, November 1997

Abstract

The service, "Occupational Follow-up for Released Prisoners", was set up by the *Prisoner Rehabilitation Authority*, following findings which indicated a causal link between unemployment and recidivism. The service was developed as a demonstration project which focuses on occupational follow-up for men and women prisoners after their release from prison, by means of both professionals and volunteers.

Although the project was planned at first for both men and women ex-prisoners, its operation for women ex-prisoners was postponed ten months, and finally operated as a special project for female ex-prisoners from October 1994 to March 1996.

In the experimental period, 31 women who met the pre-determined criteria participated in the project. Most of these women were in their thirties, divorced and mothers of one child or two children. All except one had a background of drug abuse and imprisonments for transgressions related to property, drugs and violence, and their occupational experience was meager.

21 of these women were placed in jobs that suited their requirements. They were employed in nonprofessional jobs by *friendly employers* – employers who were aware of their past and were willing to contribute to their occupational rehabilitation and to cooperate with the project operators. The remaining ex-prisoners dropped out of the project before they were placed in jobs, most of these due to a return to drugs.

About a third of the participants remained in some kind of occupational framework until the end of the experimental period. Six of these were employed by a single employer for a year, on average, while four were employed by a number of employers for half a year, on average. At the end of the experimental period 11 ex-prisoners were employed, one was in vocational training and one was waiting for job placement.

The successful employment of women ex-prisoners, who began the project frustrated and bitter towards the normative society in general and towards the social services with which they had contact in particular, teaches us that by taking responsibility for one's own life and by not letting one's difficult past determine one's future, it is possible to overcome fears and to become integrated into the routine, serious world of work.

THE NATIONAL INSURANCE INSTITUTE
Research and Planning Administration

OCCUPATIONAL FOLLOW-UP PROGRAM FOR RELEASED WOMEN PRISONERS

Demonstration Projects

No. 63

Jerusalem, Israel, November 1997

540063.0 9711 .מ.פ